

28 OCAK 1990

SAMSUN İSLAM

PANELOR SUNU

15 Şubat 1990

Dekanı ve öğretim üyelerinin Azerbaycan'ı tanıtmak üzere Site Camii konferans salonunda düzenledikleri sohbet kültürel düzeyi yüksek bir kalabalık tarafından dik-katle izlendi.

Altınova 3

Sayın misafirler söz-
ile başlamak istiyorum. E-
bilelerin ekonomik

Azerbaycan'a destek faaliyetleri devam ediyor

Site Camii'nin konferans salonun-
da teniplenen sohbette Azerbaycan
değişik yönleriyle tanıtılarak oradaki
ülkenin bir Türk vatani, insanların da
bizler gibi birer Müslüman Türk
olduğu izah edildi.

Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr.
Bayram Kodaman yüzyıllardır Azerbay-
can'da yaşıyor bizimle aynı kültürel,
tanhi ve manevi değerleri paylaşan soy-
daşlarımızla mutlaka ilgilenmemiz ge-
rektiğini BAKÜ'nün de en az İSTAN-
BUL kadar Türk ve İslam olduğunu be-
lirtti. Onların bu şuurla bizden yardım
ve ilgi beklmeleri en tabii haklardır.

İsrail nasıl yahudilerle, Amerika ve
Batı Hristiyan alemi Ermenilerle ilgile-
niyorsa bizim de Azerbaycan halkı ile
ilgilenmemiz Milli ve Dini bir zaruret-
tir, dedi.

Doç. Dr. Celal Tarakçı ise
"Azerbaycan'daki mevcut durumun bir
zulüm ve haksızlık olduğunu haksızlık
karşı-sında susanların ise dilsiz şeytan"
olduğunu ifade etti. Tarakçı özetle şöyle
dedi: "Haksızlık her sırada susan medeni
olamaz. Bundan dolayı Batıdan alınacak
çok önemli dersler vardır. Avrupa Parla-
mentosu ve Amerikan Parlamentosu
Karabağ'ın Ermenilere verilmesini ist-
tiyordu.

Ve bu karar senatodan çıkıyor.
S.S.C.B. de buna ses çıkarmıyor.
Çünkü batının çizdiği senaryoyu oy-
nuyor.

Moskova, Azerbaycan olayında
zulüm ve cinayet işledi. Haksız destek-
ledi, haklıyı ezdi. Ve Bakü'yü kana boy-
adı. Zaten batı ve Moskova her zaman
Müslüman ve Türkle karşı kin ve nefre-
tle doludur. Müslümanlarda birbiri için
yanmalıdır, birbirinin dardına derman ol-
maya çalışmalıdır. Batıya hiç bir zaman
güvenilmez. Batıyı geveledikleri insan
haklarına ne oldu? Yoksa batı bizi in-
san saymıyor mu? Hepsisi de demokrasi
havarisi Mr. Çorçil'in "Türkler Avru-

pa'nın köpeğidir" veya Çanakkale
savaşları sırasında söylediği gibi
"Türkleri gazla zehirlemeli çünkü
Türkler insan değildir." şeklinde mi
bakıyorlar Türklere? Ama kabaht on-
larda değil, onlarda bu duyguların uyan-
masına ve yerleşmesine çalışırlar...

Konferansta Arş. Gör. Cevdet YIL-
MAZ ve Yrd. Doç. Dr. Zeynel Abidin
MAKAS da birer konuşma yaparak
bugün dünyada 120 milyon üzerinde
müslüman Türk'ün esir olduğunu Mal-
ta görüşmelerinde ise zaten esir olan bu
ülkelere acımasız darbelerin indirilmesi
için pazarlıklar yapıldığını dünyanın en
bereketli toprakları üzerinde yaşayan in-
sanların geleceğe uzanacak büyük ham-
lelerin eşliğinde olmasından korkul-
duğunu ama korkunun da ecele fayda
sağlamayacağını ilahi kaderin birgün
tecilli ederek Müslüman TÜRK'ün ah-
lanışını gerçekleştireceğini dünyaya nizam
vererek mazlumlara kol kanat ge-
receğini ve zalimlere de hadlerini bildi-
receğini ifade ettiler.

masıdır. O günkü şartlarda nasıllık mevcut durumu le-
rar veren Almanya dünya barışını bozmuşsa aynı şeki-
kelerin iktisaden sömürdüğü Asya, Afrika, Güney Amer-
ki mazlum milletler üzerinde Rusların da hak iddia e-
için öz be öz Türk yurdu Moskova peşkeş çekilmekte,
lığına terk edilmektedir. Dünyanın diğer bölgelerinde

28 OCAK 1990

SAMSUN İSLAM AKADEMİ

PANECİDE SUNULAN KONANIN MİCERİ

Sayın misafirler sözlerime hepimizin zihinlerine takılan bir soru ile başlamak istiyorum. Bugün Afrikada en ilkel şartlarda yaşayan kabilelerin -ekonomik açıdan olmasa bile- siyasi açıdan bağımsızlıklarına kavuştukları, hatta Bir.Mil.de en azından bir sandalyeye sahip oldukları günümüzde, yirminci yy.ın bu son on yılına girdiğimiz şu günlerde Türkiye dışında yaşayan 120 milyon Türk niçin halâ esaret altındadır?

Bugün insan haklarının savunuculuğunu yapanlar, iki balinanın ölmesine bile göz yummak istemeyenler niçin halâ Türkün esaret altında kalmasını istemekte, en ufak kıpırdanmasında üzerlerine gönderilen Moskof ordularına alkış tutmaktadırlar?

Sözüm ona "dünya barışı"nın devamı için mi bu zulme göz yumulmaktadır? Çünkü bilindiği gibi 1. ve 2. Dünya savaşlarının ana sebebi Almanyanın Fransa , İngiltere ve diğer batılı devletlerin sahip oldukları kadar sömürgelere sahip olamayışı nedeniyle bu ülkelere cephe almasıdır. O günkü şartlarda nasıldır mevcut durumu lehine çevirmeye karar veren Almanya dünya barışını bozmuşsa aynı şekilde bugün batılı ülkelerin iktisaden sömürdüğü Asya, Afrika, Güney Amerika ve Ortadoğudaki mazlum milletler üzerinde Rusların da hak iddia etmesini engellemek için öz be öz Türk yurdu moskofa peşkeş çekilmekte, moskofun insafsızlığına terk edilmektedir. Dünyanın diğer bölgelerindeki menfaatlerinin tehlikeye girebileceğini gören Batılı devletler kendi paylarına düşeni bölüşmek istemedikleri için mi Rusun bu hareketlerini haklı bulup desteklemektedirler?

Bence ancak bu açıdan bakılırsa Batının bu çirkin istilaya niçin alkış tuttuğunu anlayabiliriz. Evet, belki Haçlı zihniyetinin de bunda rolü olduğu şüphesizdir. Fakat burada birinci neden menfaatlerdir. Aslında hepimiz de gayet iyi bildiği gibi Batı düşüncesinde bizim anladığımız anlamda gerçek insan hakları diye bir kavram yoktur. Sadece kendi menfaatlerini savunanlar vardır. Bu olayda da Batılı ülkeler yakın ve uzak menfaatlerini Rusu alkışlamakta, Ermeniye arka çıkmakta gördük-

leri için Türkün tankların altında ezilmesini zevkle seyretmektedirler. Buna tarihten bir örnek vermek istiyorum: Osmanlı'nın güçlendiği dönemlerde onu içten ve dıştan yıkmaya çalışan bunun için Rusya ile anlaşılan, Osmanlının zayıflayıp güçsüz kaldığı dönemlerde ise ona arka çıkıp Rusyaya karşı beraber savaşa giren İngiltere için İngiliz kralına bu politikanın tutarsız bir politika olduğunu savunanlara kral şu cevabı vermiştir: 'İngilterenin ebedi, yani sonsuza kadar sürecek dostu yoktur, İngilterenin ebedi düşmanı da yoktur, İngilterenin ebedi menfaatleri vardır ve biz menfaatlerimizin gereğini yapıyoruz'. ~~cevabını vermiş~~ şüphesiz bugün de durum değişmiş değildir. Biz meydanlarda "insan hakları savunucuları neredeler" diye yüzlerce değil milyonlarca pankart da taşısak onlar bunları görmezden geleceklerdir. *Bu sonbaharın ortasında*

Türk Dünyasının karşılaştığı bugünkü meselelerin temelinde beşeri ve iktisadi kaynaklarımızın arzettiği önem yatmaktadır. Hristiyan Avrupa ve Amerika biliyorki geri kalmış eski sömürgeleri bugün özgür birer devlet olsalar bile yine çeşitli yollarla eski efendilerine bağlı kalacaklar, onların sömürüsüne istemeyerek de olsa rıza göstereceklerdir. Fakat Batılı yine biliyorki Türk Dünyası tam olarak siyasi ve iktisadi bakımdan ~~temel olarak~~ özgürlüğüne kavuştuğunda sadece kendi milletin değil, bugün batının sömürgesi durumunda olan mazlum milletlerin haklarını savunacak, -tarihte de örneklerini gördüğümüz gibi- onlara gerçek adaleti, gerçek insan haklarını getirecektir. Bu nedenle Türkün esaret altında kalmasına rıza göstermekte, hunharca katledilmelerine göz yummaktadırlar. *Daher 1976 yılının*

Tek başına 40 milyonluk nüfusu ile Batılının gözünde geri kalmış bir Türkiye bütün engelleme ve ambargolara rağmen 150 bin türke Kıbrısta devlet kurdurabilmiştir. Elbetteki işgal altındaki ekonomik zenginliklerine kavuştuğunda 2000'li yılların süper devleti Türkiye olacaktır. Biz bu durumu hayal bile etmeye tereddüt gösterirken Batılı bunun gerçek olmasından korkmaktadır.

O halde Batıyı bu kadar korkutan, esaret altında tutulmasına göz yumdukları, hatta bu durumun devamı için Moskofa arka çıktıkları Türk Dünyasının Beşeri ve iktisadi kaynakları nelerdir?

Bu soruya iki aşamalı olarak cevap vermek istiyorum. Bugün Azerbaycanda yaşanan olayların iki muhtemel sonucu olacaktır. Birincisi tutuşturulan bu hüüriyet meşalesinin diğer Türk cumhuriyetlerinin de yolunu aydınlatması-ki dileğimiz budur-, ikincisi-hiç arzu etmediğimiz- ise Azerbaycanın ezilip susturularak diğer Türk cumhuriyetlerine de gözdağı verilmesidir. O halde Türk Dünyasını bir bütün olarak düşünmek gerekmektedir. Bu nedenle birinci kısımda Türk dünyasının genel olarak

beşeri ve iktisadi kaynaklarına, ikinci kısımda ise Azerbaycan üzerinde duracağım.

TÜRK DÜNYASININ BEŞERİ VE İKTİSADİ DURUMU:

Türk Dünyasının bugünkü nüfusu:

Bugün Türkler ana hatları ile batıda Balkanlardan, doğuda Büyük Ok.a Kuzeyde Kuzey Buz D.den güneyde Tibet'e kadar olan sahada yaşarlar. Yaklaşık 12 milyon km.kare tutan bu alan üzerinde bugün yine yaklaşık olarak 170 milyon Türk yaşamaktadır. Bu nüfusun bölgelere göre dağılımı şu şekildedir:

Türkiye'de 55 milyon, Balkan ya.sında (Yug.Yun.Bul.ve Rom.da) 3 milyon, Batı Türkistanda (Kazak. Özb.Kırg.Türkmen.Karakalpak.Uygur.) 35 milyon, Doğu Türkistanda (Uygur, Kazak, Kırgız, Salur) 18 milyon, İdil Ural Bölgesinde 23 milyon, Azerbaycan ve Kuzey Kafkasyada 15 milyon, Yakutistan ve Sibiryada 11 milyon, (İran, Irak, Suriye, Kıbrıs ve Afg.) gibi diğer memleketlerde 7 milyon Türk yaşamaktadır.

Bugün maalesef Türkiye ve KKTC dışında kalan 110 milyon Türk esaret altında olup bizden yollarını aydınlatacak bir ışık, "siz bizim kardeşimizsiniz, sizin davanız bizim davamızdır" diyecek, diyebilecek bir ses bir görüntü beklemektedirler. Burada bir hususu belirtmeden geçemeyeceğim

1920'lerde kısa bir bağımsızlıktan sonra Sovyetlere bağlı sosyalist bir cumhuriyet haline getirilen Azerbaycan, başlangıçta Sovyetlerin dışarıda temsilci bulundurma hakkı vermelerinden yararlanarak Ankaraya İbrahim Abilof isminde bir elçi göndermişlerdir. Bütün güçlülere rağmen Milli Mücadeleyi başarıyla devam ettiren Türk kardeşlerine Azerilerin en iyi dilek ve selamlarını getiren elçi İbrahim Abilof'u kabul ettiği sırasında Atatürkün söylediği şu sözleri buradan kamuoyuna hatırlatmak istiyorum: "Rumeli ve Anadolu halkı Azeri kardeşlerinin kalplerinin kendi kalpleri gibi çarptığını bilirler. Bunun için getirdiğiniz güzel selamın ne kadar derin ve yüce bir hissin eseri olduğunu takdir eder ve bu selamı alırken Azeri Türklerinin de bir daha esarete düşmemeleri ve hukuklarının çiğnenmemesini temenni ve arzusunu belirtirler. Azeri Türklerinin dertleri kendi dertlerimiz ve sevinçleri kendi sevinçlerimiz gibi olduğu için, onların muradlarına nail olmaları, hür ve müstakil olarak yaşamaları bizi fazlasıyla sevindirir" (A.ün Söy.veDem.2/19) Bundan 70 yıl önce söylenen bu sözleri bugün de duymak istiyoruz.

Türk Dünyasının iktisadi kaynakları:

Türk Dünyası kapladığı geniş sahadaki çeşitli iklimlerin yarattığı çeşitli mahsülleri ve yeraltı zenginlikleri ile büyük bir iktisadi güce sahiptir.

"Heartland'a hükmeden dünyaya hükmeder" diyen ingiliz siyasi coğrafyacısı Mackinder'in heartland yani kıtanın kalbi olarak ifade ettiği

yer kabaca Orta Asya ve Sibirya'dır ki bu sahanın 2/3 si yukarıda sınırları çizilen Türk Dünyası içinde kalır. Sovyet sanayi, askeri ve siyasi kuvvetinin enerji ve hammadde hazinesi durumunda gördüğü bu sahanın heart, yani kalp olarak isimlendirilmesi sisteme hayat veren manasında değerlendirildiğinde oldukça dikkat çekicidir. Modern sanayinin istediği bütün kaynakları, her çeşit maden ve minerali ihtiva eden bu saha Sovyet kömür rezervinin 2/3 sine, petrol rezervinin 4/5 üne sahip durumdadır. (Türkiyenin toplam demiryolu uzunluğunun 8000 km. olduğunu hatırlatarak) 10 000 km.den uzun olan transsibirya demiryolunun çift hat haline getirilişi Türk Dünyasının haiz olduğu büyük zenginlikler dolayisiyledir. Rusyanın ve Çin'in Orta Asyayı işgal etmeleri, buraları kendi milletlerine iskana açmaları^{ve}, yerli Türk halkı kendi potalarında eritmek için harcadıkları çabalar boşuna değildir.

Türk Dünyasında yetiştirilen zirai ürünlerin başında hububat gelir. Kazakistan ve Batı Sibirya en önemli hububat sahalarıdır. Bu sahada Sovyetlerin başlıca tahıl üretim alanı olan Ukraynadan daha fazla üretim yapılmaktadır. Tüm sovyet hububat üretiminde bu sahanın payı %30'dur. 1958 yılında Sovyet ekili alanlarının miktarı 200 milyon hektar olup bunun % 60'ı Türk bölgelerinde idi.

Türk Dünyasında üretilen ikinci önemli ürün sanayi bitkileridir. Sanayi bitkileri içinde de pamuk başta gelir. Sov.Bir. Pamuk üretiminin % 90'ı Orta Asya'da ve % 10'u da Azerbaycan'da olmak üzere tamamı Türk bölgelerinde gerçekleştirilir. Rus menfaatlerini ön planda tutan iktisadi planlamanın gereği olarak Sovyet pamuk üretiminin % 90'ının sağlayan Batı Türkistanda hububat ekimi yasaklanmış ve köylü pamuk yetiştirmeye mecbur edilerek ihtiyaçları olan tahıllı Batı Sibiryadan karşılama yoluna gitmişlerdir.

Türk ülkelerinde yetiştirilen diğer önemli sanayi bitkileri tütün, ayçiçeği, şeker pancarı, keten, kenevir, zeytin, ipek için dut ağacı, haşhaş, yer fıstığı ve Rusların tabii lastik yapımında kullandıkları gök sakız ve dağ sakızıdır. Ham ipek elde edilen dut ağacı ziraati özl. Batı Türkistan ve Azerbaycanda yaygındır. Azerbaycan çay üretiminde Gürcistandan sonra Rusyada ikinci gelir. Rusyanın ihraç ettiği meyve konservelerinin hammaddesi Batı Türkistan ve Azerbaycanda yetiştirilir. Azerbaycan ve Dağıstan turuncgiller gibi subtropikal meyvelerin yetiştirme alanı olup, Tacikistan ve Özbekistan ise Sov.Bir.nin başlıca üzüm yetiştirilen alanlarıdır.

Rus işgali altındaki Türk ülkeleri hayvancılık bakımından da son derece önemlidir. Sadece Kazakistan tüm Sov.Bir.indeki otlakların % 45 i-ne sahiptir. Sov.Bir. sığır sayısında dünyada üçüncü, yalnızca Türk bölgelerinde yetiştirilen koyun sayısında ise dünyada ikinci sıradadır. Özellikle orta asya Sov.Bir.nin et, süt ve yün deposu durumundadır.

Sov.Bir.de av hayvancılığı Yakutistan, Batı Sibirya ve Kazakistan-da yapılır ki elde edilen hayvan derileri ve özellikle kürk Sov.Bir.nin ihracatında önemli yer tutar.

Etrafı hemen hemen Türk nüfusu ile çevrili olan Hazar Denizinde balıkçılık önemli olup tüm sovyet balık üretiminin % 17'si buradan sağlanır. Ünlü Sovyet havyarının, hatta İran havyarının tamamı yine Hazar Denizinden sağlanır.

Türk Dünyasının orman bakımından en zengin sahası Batı Sibirya ve Yakutistandır. Petrol ve hububattan sonra Rusyanın ihracatında üçüncü sırada yer alan kerestenin büyük kısmı bu bölgelerden elde edilir.

Türk Dünyasının Yeraltı Zenginlikleri:

Türk Dünyasının iktisadi gücünde en büyük rolü yeraltı kaynakları oynar. Türk Dünyası gerek yakıt gerekse madenler bakımından dünyanın en önemli bölgelerinden biridir. Azerbaycan, Tataristan, Başkırdistan Orta Asya zengin petrol yatakları ile Batı Sibirya, Kazakistan, Orta Asya bol ve kaliteli kömür yatakları ile, Urallar, Altaylar ve Tanrı Dağları ve Yakutistan da hemen her çeşit ve bol maden yatakları ile Türk Dünyasının başlıca zenginlik kaynaklarını oluştururlar.

Sov.Bir.nin maden kömürü rezervi yaklaşık 7 trilyon ton olup bunun 3,5 trilyon tonu yani % 47'si Türk bölgelerindedir. (Türkiyedeki mevcut çıkartılabilir rezerv ise 200 milyon ton olup yılda ancak 5 milyon ton üretim yapılabilmektedir). Elk. en.sinin % 90'ını termik santral-lerden sağlayan Rusya için bu miktar oldukça önemlidir.

Petrol ihracatında dünyada ilk sırada yer alan Sov.Bir.nin petrol rezervlerinin % 90'ı işgal altındaki Türk bölgelerindedir. Hazar Denizinin kuzeyinde yer alan Başkırdistandaki İkinci Bakü petrol sahasının rezervinin 2-2,5 milyar ton olduğu dikkate alınırsa bunun Rusya için önemi açıktır. (Yine bugün Türkiyenin yıllık sadece 20 milyon ton petrol tüketebildiğini de hatırlatalım.) Yine Çin'in de en önemli petrol yatakları Doğu Türkistan'dadır.

Petrol ve doğal gaz ile maden kömürü bakımından zengin olan Türk Bölgeleri diğer madenler bakımından da oldukça önemlidir. Örneğin; Sov. Bir.nin sahip olduğu 57,5 milyar ton demir rezervinin 24,5 milyar tonu Türk bölgelerindedir. Sov.Bir. bakır rezervinin % 87'si, Çinkonun % 58'i kurşunun % 75'i, nikelin % 50'si Türk bölgelerinden üretilmekte olup, dünyanın en zengin krom yatakları yine Kazakistandadır. Keza Yakutistan-da büyük kalay yatakları vardır. Sov.in en zengin manganez yatakları yine Urallar ve kazakistandadır.

Türk Dünyasının diğer önemli madenleri uranyum, altın, platin, civa ve elmadır. Altın üretiminde Dünyada Güney Afrikadan sonra ikinci gelen Sov.in en önemli üretim merkezi Yakutistandır. Diğer önemli yatak-

lar Urallar ve Kazakistan'dadır. Sov.in bütün uranyum yatakları Fergana havzası ile Kaz.dadır. Platin, gümüş, alüminyumun hm.si olan boksit, kobalt ve sülfür Türk Dünyasında bol bulunan diğer önemli madenlerdir. Dünyanın en büyük sanayi elması yatakları Yakutistandadır.

İklim ve toprak şartlarının tarıma elverişli olmadığı Yakutistan'da sırf bu zengin maden yataklarına bağlı olarak 10 000 den fazla yerleşim yeri kurulmuştur.

Sonuç olarak Türk Dünyası ziraat, hayvancılık ve yeraltı kay. bakımından son derece zengindir. Ancak Türk Dünyasının bu geniş iktisadi gücünden bu alemin yegâne bağımsız devleti olan Türkiye hariç, tamamiyle Sovyetler ve Çinliler istifade etmektedirler. Eğer Sov.Bir. kısa zamanda büyük iktisadi gelişmeler kaydetmişse bunda Türk ülkelerinin sahip oldukları yukarıda ifade edilen muazzam iktisadi gücünün rolü inkar edilemeyecek bir gerçektir. Bu suretle Rusya işgali altında bulunan Türk ülkeleri ve diğer ülkeler sayesinde sadece arazi genişliği, nüfus ve dolayısıyla siyasi sahada değil, aynı zamanda bu ülkelerin iktisadi kay.ını geniş ölçüde sömürerek iktisadi alanda da dünya devletleri arasında bir kudret olarak ortaya çıkmıştır. İktisadi kaynaklardan elde edilen tüm faydalar iktisadi kay.a sahip olan bölgeler için değil, tamamen Rus menfaatleri doğrultusunda kullanılmıştır.

Tüm bu kaynaklara sahip olan Türk Dünyası istiklalini elde ettiğinde elbetteki 2000'li yılların süper devleti olacaktır. Batılılar bu potansiyel tehlikeyi farkettilerinden dolayıdır ki Rusya'ya destek vermektedirler. Hatta Rusya'nın da yıkılacağını hesap ettikleri için olsa gerek Ortadoğuda İsraile verdikleri görevi Türk Dünyasının kalbinde Ermenilere vermek istemekteler, Ermenileri yarınlara bugünden hazırlamaktadırlar.

Şimdi de bu genel tablo içinde Azerbaycanın coğrafi, sosyal ve ekonomik yapısı üzerinde kısaca durmak istiyorum:

AZERBAYCAN:

Türkiyenin Doğu Anadolu bölgesi ile Hazar Denizi arasında kalan Azerbaycan toplam 190 000 km.kare yö.ne sahip olup bunun 87 000 km.karesi kuzeyde Rusya'ya, geri kalanı ise güneyde İrana bağlıdır. Kuzeyde 4000 km.lik Karabağ ile 5000 km.karelik Nahcivan Kuzey Azerbaycana bağlıdır.

Kuzey Azerbaycan Yukarı Kafkas Dağları, Aşağı Kafkas Dağları ve ortada Kura ırmağı havzası olmak üzere üç bölgeden meydana gelmektedir.

Kuzeydeki dağların soğuk hava akımlarını kesmesi nedeniyle Azerbaycan ılıman bir iklime sahiptir.

1984 yılı tahminlerine göre Azerbaycan nüfusu 6 500 000 olup bugün bu rakamın 7 milyon civarında olduğu sanılmaktadır. Sanılmaktadır di-

yorum çünkü Ruslar hiçbir zaman egemenlikleri altındaki Türk nüfusun gerçek sayısını vermemektedirler. Fakat bu en az rakam olup çeşitli kaynaklara göre nüfus bundan fazla olabilir, aşağı olamaz.

Bakû 1,5 milyon nüfusu ile Azb.'ın en önemli merkezidir.

Azb.'da nüfus diğer Türk bölgelerinde olduğu gibi en az yıllık % 2,5 artmaktadır. Özellikle Rusların serbest yaşamı tercih ederek bütün teşviklere rağmen evlenmekten kaçınmaları rus nüfusun artış hızının sifıra yaklaşmasına neden olmuş, teşviklerden yararlanan Türk nüfus ise büyük bir hızla artmaya devam etmektedir. Bu durum gelecek açısından oldukça sevindirici bir durumdur.

Azerbaycanın İktisadi Kaynakları:

Ziraat: Azerbaycan son derece müsait ılıman iklimi ile her çeşit bitki, sebze ve meyvenin yetiştiği bir bölgedir. Azerbaycanda yetiştirilen en önemli sanayi bitkisi pamuktur. Pamuk Kura nehri çevresinde 1,5 milyon hektar tutan sulanan sahanın büyük kısmında ekilir. Daha önce de belirtildiği gibi bu sahadan elde edilen pamuk Sovyet toplam üretiminin % 10'unun karşılar. Azb. ham ipek üretiminde de oldukça önemli bir yere sahiptir. Azb.'da ormanların az olmasına mukabil, dutluklar geniş yer tutar. 1960'da sovyet ham ipeğinin % 75'ini veren Türk bölgeleri içinde Azerbaycan % 15'lik payla başta gelmekteydi. Azerbaycanın Lenkoran bölgesi Sovyetlerin Gürcüstandan sonra ikinci önemli çay yetiştirme alanıdır. Azerbaycanda üzüm bağları da oldukça geniş yer kaplar. Bu ürünlerin dışında Azerbaycanda tütün, Kura ve Aras ırmaqlarının kenar ve deltalarında pirinç, düz olmayan yamaqlarda da tahıl çeşitleri yetiştirilir. Azb. her çeşit sebze ve meyvenin de yetiştiği bir bölgedir. Sov.in en önemli ve tek turunçgil yetiştirme alanı Azerbaycandır.

Hayvancılık: Azerbaycanda hayvancılık da gelişmiştir. Fakat özellikle Hazar kıyılarında yaygın olan balıkçılık çok önemlidir. Sovyet toplam balık üretiminin % 17'si bu bölgeden sağlanır. Ayrıca iç kısımlarda da tatlısu balıkçılığı yapılır. Ünlü ve çok pahalı olan Rus havyarının tamamı Azerbaycandan elde edilir.

Yeraltı kaynakları: Azerbaycanın yeraltı kay.nın başında petrol gelmektedir. Bakû çevresinde yer alan petrol yatakları dünyanın geniş çapta üretilen ilk yataklarıdır. Bugün ağırlık Bakû çevresi ile Hazar denizine doğru uzanan şelf sahası üzerindedir. Çıkartılabilir tahmini rezerv 2,5 milyar tondur. Türkiyenin yıllık petrol üretiminin 2 milyon ton tüketiminin de 20 milyon ton olduğu düşünülürse bu miktarın önemi daha iyi anlaşılacaktır. Bugünkü tempo ile işletildiğinde 100 yıl daha yeteceği hesaplanmaktadır. Üretilen petrolün bir kısmı Bakudeki rafinerilerde, bir kısmı boru hatları ile taşınarak Tiflis'deki rafinerilerde, diğer bir kısmı tankerlere yüklenerak volga nehri kıyılarındaki

rafinerilere gönderilmektedir. Üretim öylesine dev boyutlardadır ki boru hatları ve tankerlere ilave olarak her biri en az 50 vagonluk katarlardan oluşan akaryakıt trenleri her 7 dakikada bir Moskova yönüne hareket etmektedir. Özellikle Tiflisteki end. tesisleri Baküden gelen petrole bağımlı olarak kurulmuştur. Yine Ermenistanın başkenti Erivandaki sanayi tesislerinin ihtiyacı olan doğal gazı Azb. vermektedir. Bugün Bakü açıklarında Hazar denizi üzerinde kazıklar üzerine kurulmuş çift gidiş gelişli yolu olan ve tümünün petrol çıkarımında çalıştığı 50 bin nüfuslu bir şehir vardır.

Azerbaycanda petrol ve doğalgazın dışında diğer önemli yeraltı zenginlikleri 92 milyon tonluk kapasitesi ile demir, ~~ve~~ bakır, gümüş, kurşun, kükürt ve saf halde kobalttır.

Sanayii: Azb.daki sanayi tesislerinin büyük kısmı Baküde toplanmıştır. Başta gelen sanayi dalı petro-kimyadır. Bu tesislerde her çeşit kimyasal ürünün yanında oto lastiği, gübre ve sentetik lif üretimi başta gelir. Yerel ölçekte kurulan pamuğa dayalı sanayiler önemli miktarda değildir. Üretilen pamuk ham halde Moskova çevresine gönderilmektedir. Ruslar bu gibi temiz sanayileri Moskova çevresinde kurarken, petro-kimya gibi çevreyi kirletici etkisi çok büyük olan tesisleri Beyaz Rusyanın dışına kurmaya özen göstermişlerdir. Ayrıca Stalin'in Gürcistanda kurduğu sanayilerin tümünün hm.si Azerbaycandan gelmektedir.

Turizm: Azb. turizm bakımından da büyük bir potansiyele sahiptir. Büyük kısmı soğuk iklim bölgesinde bulunan Rusyanın yazlık dinlenme yerleri Karadenizin kuzeyi (Kırım çevresi) ile Hazar çevresinde, özellikle Azb.da yer almaktadır. Bakünün iklimi ile İzmirin iklimi hemen hemen aynıdır.

Azerbaycanın iktisadi kay.nı tümüyle değerlendirdiğimizde karşımıza şu sonuç çıkmaktadır. Azb.da üretilenlerin ancak % 7'si Azb.da kalmaktadır. % 93'ü Rusa gitmektedir. Azb. 5 yıllık geliri ile 100 yıl rahat geçinebilecek durumdadır. Ör.Ermenistanın ancak % 20 kendine yetmekte, % 80 Rusun desteğiyle yaşamaktadır. Ör. Aydınlatmada kullandıkları elektriği ile sanayide kullandıkları doğal gazı Azb.dan gelmektedir. Yine her türlü gıda ihtiyacı Azb.dan sağlanmaktadır. Bu nedenle Azb.daki demiryolu grevi çok etkili olmuştur.

Çevre Sorunları: Son olarak da müsaade ederseniz özelde Azb.ın genelde Türk Dünyasının çevre sorunlarına değinmek istiyorum. Bugün Sovyet Rusyanın çevreyi kirletici etkisi olan tüm tesisleri Türk bölgelerindedir. Atom denemeleri Kazakistanda yapılmaktadır. Füze fırlatılışı sırasında yerel depremlere bile sebep olan Sovyetlerin Baykonur uzay üssü yine Kazakistandadır. Baküdeki rafineriler eski ve demoda olup diğer bölgelerdekine nazaran en fazla denizi ve çevreyi kirletenlerdir. Ay-

rica bu tesisler yalnız Bakü çevresini değil tüm Hazar denizini kirletmektedirler. Sanayiden kaynaklanan bu çevre sorunları yanında ikinci önemli mesele toprakların büyük kısmının, hem de en verimlilerinin monokültüre ayrılmış olmasıdır. Ör.Azb.da geniş alanlarda hiç münavebe yapılmadan sürekli her yıl pamuk ekilmekte, gittikçe düşen verimi telafi etmek için tonlarca gübre ve ilaç kullanılmaktadır. Bugün bu sahalarda içinde yetiştirilen sebze ve meyveler insanları zehirlemektedir. Rusya bu toprakları kendi toprakları gibi değil, (Afrikada örneğini gördüğümüz) sömürge toprakları gibi kullanmakta, birgün bu toprakları kaybedeceğini hesap ettiğinden olsa gerek mümkün olan en kısa zamanda en fazla ürünü almaya gayret etmektedir.

Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim.

TÜRK YURDU

31

CİLT 10: MART 1990 KDV DAHİL: 4000 TL.

AZERBAYCAN
ÖZEL SAYISI

14 Şubat 1990 günü Türk Ocağı Ankara Şubesi'nde Yönetim Kurulu üyelerinden şair **Ali AKBAŞ** tarafından "**Şiirlerle Azerbaycan**" konulu bir seminer verildi.

Değerli sanatçı **Bayram Bilge TOKER**'in sunduğu "**Saz Resitali**" de 16 Şubat 1990 günü, Târihi Türk Ocağı Binası Salonu'nda verildi. Açış konuşmasını yapmak üzere kürsüye gelen Şube Reisi Doç. Dr. Orhan KAVUNCU; bu tür müzik ziyafetlerinin aylık periyotlar halinde yapılacağını müjdeledi.

BOLU

Bolu Türk Ocağı'nda da Azerbaycan'ın işgali, Bulgaristan ve Yunanistan'daki soydaşlarımıza yapılan haksız muamele, geçtiğimiz ay içerisinde verilen basın bildirisiyle protesto edildi. Dış Türkler konusunda batının gösterdiği çifte standarda dikkat çekilen bildiriye ANAP, SHP, DYP, MÇP, RP ve DSP il başkanları yanında bir çok sendika, çeşitli birlikler ve kooperatif başkanları da iştirak ettiler.

BURDUR

Burdur Türk Ocağı'nın öncülüğünde, ildeki siyasi parti ve derneklerle ortaklaşa, Kızılordu'nun Azerbaycan'ı işgali dolayısıyla bir deklarasyon yayınlandı. 2 Şubat 1990 günü yayınlanan deklarasyonda, işgalin ve katliamların Haçlı zihniyetinin yeni bir tezâhürü olduğu belirtildi.

DENİZLİ

16 Ocak 1990 günü yapılan toplantıda **Yunus Emre** anıldı. Toplantıya konuşmacı olarak katılan **Ömer ALBAY**, Yunus Emre'nin sadece milletimiz tarafından değil, İslâm Dünyası, hatta bütün insanlık tarafından tanınan ve sevilen müstesnâ bir şahsiyet olduğunu belirtti.

İZMİR

21 Ocak 1990 günü, otuz kadar Azerbaycan'lı Devlet Sanatçısının katılacağı ve İzmir Türk Ocağı ile Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın tertip ettiği şölen, 19 Ocak 1990 günü Azerbaycan'ın işgali sebebiyle iptal edildi. Buna rağmen büyük bir kalabalığın Kapalı Spor Salonu'nda hazır bulunmasıyla Konferansa dönüştürü-

len şölen, İzmirli tarafından ilgi ile takip edildi.

İZMİT

İzmit Türk Ocağı; Azerbaycan ve Türk dünyasındaki son gelişmeler hakkında, 24 Ocak 1990 günü bir basın toplantısı düzenledi. Azerbaycan'daki katliamın protesto edildiği toplantıda ayrıca Türk basını üzerine bu konuda büyük görevler düştüğü vurgulandı.

KAHRAMANMARAŞ

19 Ocak 1990 günü, Kahramanmaraş Türk Ocağı'nda yemekli bir sohbet düzenlendi. Yemeği müteakip Ahmet DOĞAN tarafından, "Türkiye'de Batılaşma" konulu seminer ilgiyle izlendi. Mutat yemekli toplantılardan ikincisi ise 16 Şubat 1990 Cuma akşamı veren Ocak, konuşmacı olarak Adnan KASAP'ı davet etti. KASAP seminerini "Türk - İslam Medeniyetinin Çöküşü" konusunda verdi.

Ayrıca Yrd. Doç. Dr. Selahattin ÖZÇELİK tarafından "Dış Türkler ve Azerbaycan" konulu bir konferans verildi. Ders Araçları Eğitim Merkezi'nde, 27 Ocak 1990 günü yapılan konferansda, Azerbaycan yanında Bulgaristan, Yunanistan ve Irak'taki soydaşlarımıza yapılan haksız muamele şiddetle protesto edildi.

KÜTAHYA

Kütahya Türk Ocağı'nın önderliğinde, meslekî ve siyasî kuruluşların işbirliği ile düzenlenen "**Azerbaycanı Destekleme Mitingi**" yapıldı. Binlerce Kütahyalının katıldığı mitingde, zulüm ve işkence ile bir milletin hürriyet ateşinin söndürülemediğini belirten Kütahya Türk Ocağı Reisi Ömer AŞMAN, "**Gorbaçov'un Azerbaycan'da biçtiği kafenin Türk'ün bedenine uymamıştır ama kendisi Çavuşesku misali biçtiği kefene girecektir**" dedi. Mitingde görülen pankartlarda ve atılan sloganlarda da Azerbaycan katliamının yanı sıra batı basınının ve Amerika'nın çifte standardının da protesto edildiği gözlemlendi.

Ayrıca Kütahya Türk Ocağı 18 Mart Çanakkale Zaferi'nin yıldönümü münasebeti ile Kütahya'daki orta dereceli okullar arasında "**Çanakkale**

Zaferi" konulu bir kompozisyon yarışması düzenlendi. Ödüller 18 Mart günü yapılacak olan "**Çanakkale Zaferini Anma Günü**"nde törenle dağıtılacak.

SAMSUN

Türk Ocağı Samsun Şubesi, 28 Ocak 1990 Pazar günü, "**Tarihte ve Günümüzde Azerbaycan**" konulu bir panel düzenledi. İslam Vakfı Konferans Salonu'nda yapılan panele konuşmacı olarak, Eğitim Fakültesi Dekanı **Prof. Dr. Bayram KODAMAN**, Yrd. Doç. Dr. Zeynelabidin MAKAS ve Öğr. Gör. Cevdet YILMAZ katıldılar. Yaklaşık ikibuçuk saat süren panel, Samsun'da büyük bir ilgi uyandırdı.

Panelde ilk konuşmayı yapan **Prof. Dr. Bayram KODAMAN**, Türk Tarihi içinde Azerbaycan'ın müstesnâ yerine dikkat çekerek Azerbaycan Türkü'nün Türkiye'ye yakınlığını dile getirdi. Ayrıca **Prof. Dr. KODAMAN**, Azerbaycan'ın haklı istiklâl mücadelesi hakkında mânevî bakımdan kamuoyu oluşturarak destek olunması gerektiğini de söyledi.

Azerbaycan'ın iktisadîyatı konusunu işleyen **Cevdet YILMAZ**, Rusya'daki Türk Cumhuriyetlerinin ve özellikle Azerbaycan'ın zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olduğunu ifade ederek, Rusya'nın bu zenginlikten vazgeçmek niyetinde olmadığı için, Azerbaycan'daki hürriyet mücadelesini kanlı bir şekilde bastırdığını belirtti.

Kuzey Azerbaycan'ı yakından tanıyan Yrd. Doç. Dr. Zeynelabidin MAKAS da bu konuda, çok dikkat çekici noktalara temas etti. MAKAS, Karabağ olaylarının aslında bir düzmece olduğunu, Ermeniler'in, Ruslar ve Batı tarafından sürekli tahrik edildiğini ifade etti. Azerîler'in hürriyet mücadelelerinin ilk olmadığı gibi, son da olmayacağını söyledi. Ayrıca **MAKAS**, "**Hürriyetin pahalı bedelinin kan olduğunu ve Kuzey Azerbaycan'daki mâsum insanların bu bedeli fazlasıyla ödediklerini ifade etti.**

Panelde son konuşmayı yapan Doç. Dr. Celâl TARAKÇI, özellikle Batı'nın bu olaylara karşı takındığı tavra işaret ederek, bunun yeni olmadığını, Batı'nın bunu müslüman Türk'e her

SAMSUN

Türk Ocağı Samsun Şubesi, 28 Ocak 1990 Pazar günü, "**Tarihte ve Günümüzde Azerbaycan**" konulu bir panel düzenledi. İslam Vakfı Konferans Salonu'nda yapılan panele konuşmacı olarak, Eğitim Fakültesi Dekanı **Prof. Dr. Bayram KODAMAN**, Yrd. Doç. Dr. Zeynelabidin MAKAS ve Öğr. Gör. Cevdet YILMAZ katıldılar. Yaklaşık ikibuçuk saat süren panel, Samsun'da büyük bir ilgi uyandırdı.

Panelde ilk konuşmayı yapan **Prof. Dr. Bayram KODAMAN**, Türk Tarihi içinde Azerbaycan'ın müstesnâ yerine dikkat çekerek Azerbaycan Türkü'nün Türkiye'ye yakınlığını dile getirdi. Ayrıca **Prof. Dr. KODAMAN**, Azerbaycan'ın haklı istiklâl mücadelesi hakkında mânevî bakımdan kamuoyu oluşturarak destek olunması gerektiğini de söyledi.

Azerbaycan'ın iktisâdiyatı konusunu işleyen **Cevdet YILMAZ**, Rusya'daki Türk Cumhuriyetlerinin ve özellikle Azerbaycan'ın zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olduğunu ifade ederek, Rusya'nın bu zenginlikten vazgeçmek niyetinde olmadığı için, Azerbaycan'daki hürriyet mücadelesini kanlı bir şekilde bastırdığını belirtti.

Kuzey Azerbaycan'ı yakından tanıyan Yrd. Doç. Dr. Zeynelabidin MAKAS da bu konuda, çok dikkat çekici noktalara temas etti. MAKAS, Karabağ olaylarının aslında bir düzmece olduğunu, Ermeniler'in, Ruslar ve Batı tarafından sürekli tahrik edildiğini ifade etti. Azerîler'in hürriyet mücadelelerinin ilk olmadığı gibi, son da olmayacağını söyledi. Ayrıca **MAKAS**, "**Hürriyetin pahalı bedelinin kan olduğunu ve Kuzey Azerbaycan'daki mâsum insanların bu bedeli fazlasıyla ödediklerini ifade etti.**"

Panelde son konuşmayı yapan Doç. Dr. Celâl TARAKÇI, özellikle Batı'nın bu olaylara karşı takındığı tavra işâret ederek, bunun yeni olmadığını, Batı'nın bunu müslüman Türk'e her

Azerbaycan'ın iktisâdiyâtı konusunu işleyen **Cevdet YILMAZ**, Rusya'daki Türk Cumhuriyetlerinin ve özellikle Azerbaycan'ın zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olduğunu ifade ederek, Rusya'nın bu zenginlikten vazgeçmek niyetinde olmadığı için, Azerbaycan'daki hürriyet mücâdelesini kanlı bir şekilde bastırdığını belirtti.

K... Azerbaycan'ı yakından tanı-